

Informatie over langstlevende testamenten en het "tweetraps testament"

Hieronder heb ik enige voorbeelden en uitwerkingen van diverse testamentvormen weergegeven, zowel in juridische zin als in fiscale zin.
Verder tracht ik helder in kaart te brengen wat de diverse testamentvormen inhouden voor de berekening van het successierecht.

"Langstlevendetestamenten"

Alvorens ik verder in ga op de tweetrapsconstructie is het van belang om stil te staan bij de gebruikelijke in het verleden veel gemaakte "langstlevende testamenten" - veelal gemaakt in de vorm van een ouderlijke boedelverdeling op grond van artikel 4:1167 van het (oud) Burgerlijk Wetboek - alsmede bij de nieuwe wettelijke verdeling die geldt vanaf 1 januari 2003 voor echtgenoten met kinderen, die geen testament hebben gemaakt, of die wel een testament hebben gemaakt waarbij de wettelijke verdeling met enige aanvullingen van toepassing is verklaard.

Casus

Ik ga steeds uit van een situatie waarbij meneer A is gehuwd in gemeenschap van goederen met mevrouw B. Zij hebben twee kinderen, te weten C. en D.
A en B hebben een eigen woning met een waarde van €550.000,00, een hypotheekschuld van €50.000,00 en spaargeld ter waarde van €10.000,00.
A is 65 jaar. B is 63 jaar. Meneer A overlijdt.

Juridische uitwerking van een "klassiek" langstlevende testament

Juridisch werkt een dergelijk testament als hierboven omschreven als volgt: zowel B als C als D verkrijgen ieder een / derde gedeelte van de nalatenschap.

A en B waren gehuwd in gemeenschap van goederen.

De helft van deze gemeenschap van goederen behoorde reeds toe aan B.

De andere helft vererft.

B krijgt niet alleen de helft van de gemeenschap van goederen (welke zij in feite reeds had), maar tevens nog één derde van de nalatenschap.

Veelal wordt ook gesproken over het gegeven dat B de helft (gemeenschap van goederen) verkrijgt, plus een kindsdeel (ze erft immers ook mee).

Dan de verdeling. In de woorden "wettelijke verdeling" en "ouderlijke boedelverdeling" komt dit woord verdeling ook steeds voor. Wat gebeurt er namelijk? Van rechtswege worden alle goederen in die zin toegedeeld aan B, zodat B in feite alle goederen van de nalatenschap verkrijgt.

Onder goederen wordt verstaan: de woning en het spaargeld, maar ook de hypotheekschuld is voor B.

De kinderen verkrijgen een vordering op B, pas opeisbaar bij het overlijden van B (dan wel in enige andere situaties).

Deze nalatenschap is groot: €550.000,00 (woning) -€50.000,00 (hypotheek) +€10.000,00 (spaargeld) = €510.000,00 / 2 (in verband met gemeenschap van goederen) = €255.000,00.

C. en D. hebben ieder dus recht op $1/3 \times €255.000,00$ is €85.000,00.

Zij verkrijgen geen aandeel in de woning en geen aandeel in het spaargeld en hoeven ook de hypotheek niet te voldoen.

Zij verkrijgen een vordering op B, pas opeisbaar bij haar overlijden, ter grootte van €85.000,00 per kind.

Fiscaal/erfbelasting bij het klassieke langstlevendetestament

Voor de successieaangifte gelden vervolgens de navolgende tarieven (2010): de langstlevende heeft een vrijstelling van €600.000,00, de kinderen ieder €19.000,00. Deze vrijstellingen zijn voetvrijstellingen, met andere woorden: deze worden altijd genoten en zijn niet afhankelijk van de verkrijging van een kind.

Voor het berekenen van de successierechten is het van belang om vast te stellen of er wel of geen rente over de vorderingen van de kinderen wordt bijgeschreven op de hoofdsom.

Dit is veelal in het desbetreffende langstlevende testament uitgewerkt.

1. rentebijbeschrijving

Is er een rentebeschrjving van 6%, dan worden de vorderingen nominaal behandeld voor de successieaangifte en worden er bij de kinderen successierechten geheven over: €85.000,00 - €19.000,00 (vrijstelling per kind) = €66.000,00.

Tot €118.000,00 wordt geheven naar een tarief van 10%. Daarboven geldt een tarief van 20%.

Aldus wordt per kind aan successierechten geheven: €6.600,00.

Dit maal 2 kinderen is €13.200,00.

B hoeft voor zichzelf geen successierechten te betalen, aangezien haar vrijstelling €600.000,00 bedraagt en zij "slechts" €85.000,00 verkrijgt.

B dient dit bedrag voor te schieten voor C. en D., welke betaalde successierechten zij weer in aftrek mag brengen op de schuldig gebleven erfdelen / de vorderingen van de kinderen.

Een dergelijke heffing brengt de langstlevende in een zeer lastige situatie, aangezien zij slechts €10.000,00 aan spaartegoeden heeft.

Zij zal dus (naast de nota van de begrafeniskosten) ergens het bedrag ad €3.200,00 vandaan dienen te halen.

Wel wordt nog in de periode dat de langstlevende nog langer leeft dan de eerststervende ieder jaar een rente op deze vordering van €85.000,00 bijgeschreven.

Dit kan weer voordelig werken bij het tweede overlijden.

Immers: de vorderingen/schulden aan de kinderen uit hoofde van het eerste overlijden worden jaarlijks door deze rentebijbeschrijving groter. De schulden aan de kinderen worden groter.

Als B overlijdt, kan het zijn dat de schulden aan ieder van de kinderen zijn opgelopen tot bijvoorbeeld €100.000,00 per kind.

Deze bedragen kunnen zij bij het doen van aangifte naar aanleiding van het overlijden van B dan als schuld aftrekken in die nalatenschap van B.

2. renteloosheid

Is er een renteloosheid in het testament afgesproken, of een rente lager dan 6%, dan worden de vorderingen van de kinderen ad €85.000,00 voor de berekening van het successierecht afgewaardeerd.

B wordt dan namelijk geacht (in fiscale zin) het vruchtgebruik te hebben gehad over de vorderingen van de kinderen.

Hierdoor dient die waarde van het vruchtgebruik te worden bijgeteld bij de

verkrijging van de langstlevende.

De jaarlijkse opbrengst van dit vruchtgebruik is 6% ingevolge de bepalingen van de wet en is dus $6\% \times €85.000,00$ per kind en bedraagt dus €5.100,00.

Uiteraard is niet duidelijk hoelang B nog zal leven.

De Successiewet werkt om die reden met een factor die afhankelijk is gesteld van de leeftijd van de langstlevende. B is 63 jaar. Dit staat gelijk met een factor 10.

De waarde van het vruchtgebruik is om die reden: €51.000,00 per kind.

Voor de successiewetgeving verkrijgt B nu: €85.000,00 + €51.000,00 (vruchtgebruik vordering C) + €51.000,00 (vruchtgebruik vordering D) = €187.000,00.

C verkrijgt €85.000,00 minus €51.000,00 = €34.000,00. De vrijstelling is €19.000,00.

De belaste verkrijging is €15.000,00 x het tarief van 10% is: €1.500,00.

Dit geldt ook voor B.

De totale successierechten zijn 0 voor B (want ook €187.500,00 valt in het "vrijstellingenbakje" van B, en €3.000,00 voor B en C. gezamenlijk (ieder €1.500,00).

B dient deze €3.000,00 te betalen en voor te schieten voor C. en D. en kan dit ook, aangezien zij spaargeld heeft ter waarde van €10.000,00.

Had zij geen spaargeld of wenst zij in het geheel niets te betalen om toch niet in eventuele liquiditeitsproblemen te geraken, dan zouden A en B. (uiteraard voor het overlijden van A) kunnen overwegen om een "tweetrapsmaking" te maken.

Veelal is er overigens niet een dergelijke afwaardering in het testament aanwezig, waardoor het zinvol kan zijn om een bestaand langstlevende testament aan te vullen met een rente(loosheids)clausule, waarin is vermeld dat de vorderingen van de kinderen renteloos zijn (waardoor er bij het eerste overlijden direct het meeste voordeel is, door het afwaarderen van de vorderingen), met een clausule dat de erfgenamen wel kunnen overeenkomen om wel een rente af te spreken.

De tweetrapsmaking

Bij een tweetrapsmaking wordt de langstlevende tot enig erfgenaam benoemd.

De benoeming van de langstlevende tot enig erfgenaam heeft dus tot gevolg dat alle vermogensbestanddelen die bij overlijden aanwezig zijn automatisch in eigendom bij de langstlevende terechtkomen.

Zodoende wordt successierecht bespaard bij het eerste overlijden.

Immers: Is de nalatenschap kleiner dan de vrijstelling van € 600.000 (waarbij de helft van de gemeenschap van goederen voor de berekening van de nalatenschap niet meedoet), dan kan met de tweetrapsmaking (afhankelijk van de omvang van een nabestaandenpensioen) voorkomen worden dat bij het eerste overlijden successierecht wordt geheven.

De gehele verkrijging is namelijk voor de langstlevende, die een vrijstelling geniet van €600.000,00.

Het betreft echter wel een uitstel van betaling van successierechten.

Al hetgeen namelijk "over" is van de nalatenschap van de eerststervende bij het overlijden van de langstlevende komt op grond van de tweetrap toe aan de kinderen. Ook het gedeelte dat de langstlevende verkreeg op grond van de (verdeling van de) gemeenschap van goederen, komt dan toe aan de kinderen (tenzij de langstlevende iets anders heeft geregeld in haar testament).

Zo verkrijgen de kinderen bij het overlijden van de langstlevende uit twee nalatenschappen, die van A en die van B.

Nadelen tweetrap

Het feit dat de tweetrapsmaking bij het overlijden van de langstlevende successierechtelijk duurder kan uitpakken, aangezien er geen afwaardering plaats zal vinden als hierboven bedoeld bij de renteloze langstlevendetestamenten (op grond van de ouderlijke boedelverdeling of wettelijke verdeling), wordt vaak niet als een nadeel ervaren, omdat men het belangrijker vindt dat bij het eerste overlijden geen successierecht verschuldigd is.

Dat nadeel is trouwens op te heffen door het doen van schenkingen op papier (bij notariële akte).

Een ander nadeel van de tweetrapsmaking is dat hetgeen de langstlevende verkrijgt uit de nalatenschap van de eerststervende, afzonderlijk van het eigen vermogen (de toegedeelde helft van de gemeenschap van goederen) dient te worden geadministreerd.

Conclusie

Of er een nu een klassieke ouderlijke boedelverdelingstestament is gemaakt, of dat de wettelijke verdeling van toepassing is of gekozen wordt voor een tweetrapconstructie: de langstlevende is de baas en mag interen en opmaken, zonder daarbij gestoord te worden door de kinderen.

Fiscaal gezien zijn echter wel grote verschillen tussen de diverse testamentaire mogelijkheden, die van geval tot geval zullen dienen te worden bekeken.

Ingeval u wenst dat ons kantoor een berekening maakt van de successierechten die in uw situatie verschuldigd zouden zijn, verzoek ik u contact met ons op te nemen en zo goed mogelijk uw vermogen te schetsen, opdat wij de nodige berekeningen kunnen maken en u ter zake van een goed advies kunnen voorzien.

Ik zie u graag bij ons op kantoor!

Mr A.J.W. Kuiper, notaris.